

3. rész — A közösségi politikák hatása: versenyképesség, foglalkoztatottság és kohézió

Tartalomjegyzék

Bevezetés.	114
A közösségi politikák hozzájárulása a kohézióhoz a Lisszabonban és a Göteborgban megfogalmazott stratégia fényében.	114
A közös politikák reformja: a Közös Agrárpolitika és a halászati politika	125
Az állami támogatás és a kohéziós politika komplementaritása	128
Az igazságszolgáltatás és a belügyek: a fejlődés feltételeinek javítása	131
A Közöségi politikák érzékelése regionális szinten	132

Bevezetés

A második Kohéziós Jelentés már elemezte, hogy a Közösségi politikák mennyiben segítették elő a kohéziót. Itt most nem ezt az elemzést kívánjuk megismételni, hanem a politikák 2001 utáni változásait tekintjük át az EU — legfőképpen a Lisszabonban és Göteborgban megfogalmazott — célkitűzéseinek fényében. Itt két olyan politikai területtel is foglalkozunk, amelyek az előző jelentésben nem szerepeltek, nevezetesen a kereskedelmi politikával, valamint az igazságszolgáltatással és belügyekkel. A utolsó fejezet az EU 28 régiójában a különböző Közösségi politikáknak a regionális szinten érzékelt hatásáról végzett felmérés eredményeit mutatja be.

A közösségi politikák hozzájárulása a kohézióhoz a Lisszabonban és a Göteborgban megfogalmazott stratégia fényében

A tudás-alapú gazdaság kiépítése

A lisszaboni stratégia magvát a tudás alkotja. A vállalkozások működésének és növekedésének a kulcsa a tudás megteremtése, terjesztése és használata. A vállalkozói környezet javítása és az innováció serkentése érdekében pedig támogatni kell a pénzügyi forrásokhoz és a piacokhoz való hozzájutást, elő kell mozdítani a vállalkozást támogató szolgáltatásokat, meg kell erősíteni a vállalatok és a tudományos háttér közti kapcsolatokat, lehetőséget kell teremteni az oktatásban és képzésben való részvételre, hogy az embereknek megfelelő szaktudása legyen, ösztönözni kell az új technológiák átvételét, valamint a kutatásba és fejlesztésbe való beruházást.

A Közösség vállalkozási, ipari és innovációs politikájának célja, hogy oly módon javítsa az EU iparának és szolgáltatásainak versenyképességét, hogy ösztönzi a vállalkozást, kedvező környezetet teremt az innovációhoz és a gazdasági fejlődéshez és biztosítja a piacokhoz való hozzáférést¹.

A vállalkozás-politika ösztönzi a közösségi- és a magánszféra partnerségét és a cégek közti hálózat-építést² (amilyenek például az 'Innovation Relay Centers'

(IRC) és az 'Innovating Regions in Europe' (IRE) elnevezésű hálózatok), ami serkenti a tudás- és tapasztalatcserét. Az EU-ban az elmúlt évtizedben, többek között a Strukturális Alapok támogatásával mindenfelé felállított információs és szolgáltató központok és az egyéb vállalkozás-támogató szolgáltatások fontos szerepet játszanak a különböző régiókban található cégek közti kapcsolatok kiépítésében és segítenek gyakorlati problémáik megoldásában.

A vállalkozáspolitikai másik célja, hogy ösztönözze a vállalkozásokat és megkönnyítse a gazdasági társaságok beindítását és működtetését, ami kiváltképp a hátrányos helyzetű csoportok és a leszakadó régiók számára fontos³. E cél elérése érdekében, 2005 elejétől⁴ az EU-ban a mikro-, kis- és közepes méretű vállalkozások új definícióját fogják alkalmazni, amely így a jelenlegieknél nagyobb cégekre is vonatkozni fog, s így csökkennek azok jelenlegi adminisztratív terhei, ugyanakkor jogosulttá válnak a pénzügyi támogatásra.

Mint az 1. részben jeleztük, a régiók közti különbségek az innovációban nem csak a kutatási-fejlesztési ráfordítások különbségeiből fakadnak, hanem legalább ennyire a vállalkozások, a kutatóközpontok stb. közti kapcsolatok erősségéből, illetve gyengeségéből, amelyek pedig elvileg a regionális innovációs rendszert alkotnák. Az innovációs-politikáknak tehát el kell mozdulnia a kutatási-fejlesztési tevékenységek és a technológiai kapacitás bővítését célzó intézkedésektől a gazdasági társaságok működési környezetének javítását szolgáló stratégiák felé⁵. Három területnek érdemes kiemelt figyelmet szentelni:

- a Strukturális Alapokból finanszírozott úttörő munka (Regionális Innovációs Stratégiák (RIS) tapasztalataira építve a régiókat arra kell ösztönözi, hogy kereslet vezérelte, részvételi elvű innovációs politikákat dolgozzanak ki (ld. lejjebb). Ez kiváltképp a csatlakozás előtt álló országokban fontos, ahol nincsenek következetes regionális szintű politikák: Az Ötödik Keretprogramban 5,25 millió eurós költségvetéssel létrehozták a RIS-NAC-ot (Regionális Innovációs Stratégiák — Újonnan Társult Országok), amelynek keretében 2002 elején 9 ország 16 régiója indított projekteket.
- a meglévő tudás leghatékonyabb kihasználása és elterjedésének maximalizálása érdekében több

és jobb minőségű vállalkozási szolgáltatást kell hozzáférhetővé tenni. Az Innovation Relay Centers hálózata leginkább a fejletlenebb régiók szükségleteit kívánja szolgálni oly módon, hogy segít a helyi gazdasági társaságoknak a technológiához hozzájutni és meghatározni azt, hogy melyek azok a technológiák, amelyeket át lehet adni más régiók vagy szektorok számára;

- a vállalatok fejlődését és növekedését gyakran a finanszírozási lehetőségek hiánya akadályozza, és a vállalkozás-politika fontos eleme, hogy támogassa a banki hitelek alternatíváinak kidolgozását — például a kockázati tőke alapok létrehozását — a korlátozott finanszírozási lehetőségekkel rendelkező régiókban. A kis- és közepes méretű vállalkozások finanszírozásának javítására az Európai Befektetési Alap (EIF) teremtett eszközöket, mint például az SME Guarantee Facility (kis- és közepes méretű vállalkozások garancia alapja), ETF Start-up Scheme (European Technology Facility vállalkozás-indítási inkubáció) és a Seed Capital Action (induló-tőke akció). Az EIF jelenleg azon dolgozik, hogy a finanszírozás megkönnyítése céljából kapcsolatot építsen ki legalább egy pénzügyi intézménnyel minden csatlakozás előtt országban.

Az információs társadalom létrehozásával kapcsolatos közösségi politika fő eleme a 2000 júniusában indított eEurope Initiative (eEurópa Kezdeményezés), amelynek második szakasza, az eEurope 2005 Cselekvési Terv két évvel később kezdődött, s amelynek fő célkitűzése a 'modern online közszolgáltatások (e-kormányzás, e-oktatás, e-egészségügy) kiépítése, az e-vállalkozások számára a dinamikus környezet biztosítása, és — ami ezeket lehetővé teszi — a szélessávú hozzáférés széles körben versenyképes áron való biztosítása, valamint a biztonságos információs infrastruktúra megteremtése'⁶.

A Cselekvési Terv stratégiája, hogy megfizethető áron biztosítsa a szélessávú hozzáférést a gazdasági társaságoknak és a magánembereknek az egész EU-ban. A Cselekvési Terv továbbá felhívja a figyelmet arra, hogy ki kell fejleszteni a megfelelő tartalmat és szolgáltatásokat, különös figyelmet kell fordítani azokra a területekre ahol a kormány differenciálni tudja a támogatásait az EU-val való együttműködés keretében és esetleg a Strukturális Alapok felhasználásával, ki kell

építeni a szélessávú vonalakat a hátrányosabb helyzetű régiókban. Az eredményeket az alábbiakban foglalhatjuk össze:

- a Kezdeményezés segített abban, hogy verseny alakuljon ki az alternatív platformok és operátorok között, és hogy a tagállamok és a Közösség erőfeszítései az EU-ban tapasztalható egyenlőtlenségek megszüntetésére összpontosuljanak. Annak ellenére azonban, hogy a szélessávú vonalak száma az EU-ban 2002 júliusa és 2003 júliusa között megkétszereződött, hozzáférhetőségük területileg rendkívül egyenlőtlen;
- az online tranzakciók teljes volumene továbbra is szerény és megmaradtak a különbségek az egyes tagállamok között, főként az internet hozzáférés eltérő lehetőségének következtében;
- az *eEurope*-ban meghatározott 20 alapvető közszolgáltatás online hozzáférhetősége folyamatosan terjed, 2001 októberében 45%-os volt, 2002 októberében már 60%-os, és noha a tagállamok között van különbség, az elmaradottabbak felzárkózása gyorsan folyik;
- minden csatlakozás előtt álló országban gyorsan fejlődnek az online elérhető kormányzati szolgáltatások, sőt bizonyos területeken némelyikük előrébb is tart, mint az EU tagállamok;
- az online eléréssel rendelkező iskolák aránya az EU-ban 2001 márciusa és 2002 márciusa között 89%-ról 93%-ra emelkedett, és ebben nem is volt jelentős különbség a tagállamok között, kivéve Görögországot, ahol az iskoláknak csak 59%-a rendelkezett online kapcsolattal. Az internetes hozzáférést is biztosító számítógépek száma is nőtt ugyanebben az időszakban, 100 tanulónkénti 4-ről közel 6-ra.

Az Európai Tanács 2002-es barcelonai ülése azt a célt tűzte ki, hogy az EU-ban a 2000. évi nem egészen 2%-ról 2010-re a GDP 3%-ára kell növelni a kutatásba és technológiai fejlesztésbe /RTD/ való beruházások értékét (és a célirányzat kétharmadát a magánszektorban kell teljesíteni). A Közösség hatodik kutatási és a technológiai fejlesztési keretprogramját, amelynek teljes költségvetése 17,5 milliárd euró, e cél elérése érdekében indították⁷; a keretprogrammal együtt indult az

Európai Kutatási Térség elnevezésű kezdeményezés⁸ is, amelynek céljai közé tartozik, hogy csökkenjen az EU-ban folyó kutatási tevékenységek szétaprózottsága, növekedjenek a kutatási beruházások és olyan környezet alakuljon ki, amelyben a kutatásból származó potenciális hasznot ki is lehet aknázni.

A kohéziós országok és a leszakadó régiók részvétele az Ötödik Keretprogramban (1998–2002) az alábbi területeken valósult meg:

- a 2002 januárja és 2003 márciusa között kötött a közösségi kutatási és technológiai fejlesztési szerződések szerződő feleinek 17,8%-a kohéziós országbeli szervezet volt, ami némileg magasabb arány, mint az EU népességén belüli arányuk (17,1%), és növekedést jelentett a 2001. évi 16%-hoz képest. A finanszírozásból azonban ez kisebb részesedést (14,6%-ot) jelent, mint a népességen belüli arányuk, viszont többet, mint 2001-ben (12,2%). Ezen kívül, az EU-ban 2002-ben létrejött együttműködési kapcsolatok több, mint 31%-ának volt kohéziós országbeli résztvevője;
- a régiók közti különbségek markánsabbak, és azt tükrözik, hogy a kutatás viszonylag kis számú területen koncentrálódik. Az Ötödik Keretprogramban résztvevő szervezetek mintegy 14%-ának volt a székhelye 1. Célkitűzés keretébe tartozó régióban, ugyanúgy mint a Negyedik Keretprogramban (1994–1998). A 64 1. Célkitűzés keretébe tartozó régióból 8-ban (Írország, Berlin, Lisboa e Vale do Tejo, Attiki, Kriti, Comunidad Valenciana, Andalucía és Dél-Yorkshire) zajlott, a projekteknek több, mint a fele. Ezek közül az első három régió egyébként már nem is teljesen jogosult az 1. Célkitűzés támogatására;
- ami a kis- és közepes méretű vállalkozások részvételét illeti, közülük több, mint 4.600 írt alá szerződést 2001-ben. A projektek mintegy 77%-a 50 embernél kevesebbet foglalkoztató gazdasági szervezetet érintett, 42%-a pedig 10-nél kevesebb alkalmazottal működő vállalkozást; néhányuk csatlakozás előtt álló vagy társult országban volt található. Noha a kis- és közepes méretű vállalkozásokkal kötött szerződések az Unióban kötött szerződéseknek csak töredékét tették ki, a négy tematikus program résztvevőinek több, mint

23%-át jelentették és a teljes finanszírozási összeg 15%-át ők kapták.

Több kezdeményezés történt, hogy megerősödjön a régiók szerepe az Európai Kutatási Térség létrehozásában:

- az Ötödik Keretprogram (kölségvetése 119 millió euró volt) innovációs tevékenységei a gazdasági és egyéb szervezetek regionális szintű hálózat-építését támogatták a Strukturális Alapok innovációs tevékenységével összhangban;
- a Program ezen kívül finanszírozta az "Innovating Regions of Europe" (IRE) elnevezésű hálózati kezdeményezést⁹, amely a tapasztalatcserét és a bevált gyakorlatok átadását segíti a régiók, többek között a fejlettek és a leszakadók között, mind a csatlakozás előtt álló országokban mind a jelenlegi Tizenötökben;
- ugyanezen a téren 2003-ban 2,5 millió eurós költségvetéssel kísérleti kezdeményezés¹⁰ indult, amelynek célja a kísérleti tevékenységek fejlesztése az európai régiók hálózatainak bevonásával (az egyetemek, kutatóközpontok és a vállalkozói közösség aktív részvételével), hogy kialakuljanak a 'tudás-alapú régiók', amelyek modellül szolgálhatnak a lisszaboni stratégia regionális szintű végrehajtásához;
- több, a regionális 'előrelátás' kidolgozását célzó projekt részesült az 'Improving Human Potential (A humánpotenciál javítása, IHP) program (teljes költségvetés 25 millió euró) STRATA támogatásában, hogy előmozdítsák a hosszútávú stratégiai gondolkodást, valamint hogy segítse a regionális politika és a kutatási és technológia-fejlesztési és innovációs politikák közti szakadék áthidalását. Kiemelt figyelmet kaptak a csatlakozás előtt álló országok.

Ami a jövőt illeti, a Hatodik Keretprogramnak (2002–2006) két új iniciatívája van, a Kiválósági Hálózatok és az Integrált Projektek: ezek célja, hogy erősebb kapcsolatok alakuljanak ki minél több központi és perifériális tudományos központ között, növekedjen az EU általános innovációs kapacitása és megálljon a hátrányosabb helyzetű régiókból a gazdagabbakba irányuló agyelszívás.

A Hatodik Keretprogramban a humán-erőforrás fejlesztésére szánt összegek megkétszereződtek, s ennek potenciálisan nagy hatása lesz a hátrányosabb helyzetű régiókra a technológia-átadási konstrukciók révén. Továbbá, a célkitűzések szerint a Tematikus Prioritások költségvetésének legalább 15%-át a kis- és közepes méretű vállalkozásokra kell költeni.

Ezen kívül újfajta együttműködés jött létre a kohéziós politika és a kutatási-fejlesztési politika között, oly módon, hogy a Hatodik Keretprogramra sikeresen pályázó 1. Célkitűzés keretébe tartozó régiók számára lehetővé tették, hogy kiegészítő finanszírozást kérjenek a Strukturális Alapokból az érintett regionális hatóságokon keresztül.

Az oktatás és a képzés kulcsfontosságú

Az emberek szaktudása és képzettsége az EU legfontosabb erőforrása, és a kulcs ahhoz, hogy az EU a világ legdinamikusabb és legversenyképesebb tudás-alapú gazdaságává váljon. Az „Education and Training 2010” (Oktatás és képzés 2010) program épp e cél elérése érdekében indult. A program 13 célkitűzése¹¹ arra irányul, hogy az európai oktatás és képzés *2010-re világszínvonalú legyen*¹². A Bizottság egy nemrégiben kiadott közleménye¹³ felszólítja a tagállamokat, hogy tegyenek nagyobb erőfeszítéseket minden szinten, főként az oktatásba és képzésbe való beruházás terén, hogy sikeresen megvalósuljon a lisszaboni stratégia. Az Európai Tanács 2003 végén tartott brüsszeli ülésén¹⁴ a tagállamok megállapodtak, hogy ‘a humántőke fejlesztését támogató megerősítik a strukturált együttműködést’.

Noha sok tagállam tett jelentős erőfeszítést, hogy megreformálja az élethosszig tartó tanulás rendszerét, s azt a tudás-alapú gazdaság igényeihez igazítsa, az eddigi változások még mindig nem elegendők ahhoz, hogy megfeleljenek a kihívásoknak. Komoly bizonyítékok szólnak amellett, hogy a tudás-igényes foglalkoztatás minimális szintjének megteremtéséhez és fenntartásához először is az kell, hogy a régiók megteremtsék a legkülönbözőbb szaktudással rendelkező foglalkoztatottak kritikus tömegét. A Közösség több éve szervezi a régiókon belül és a régiók között az egyetemeket, képzési intézményeket és gazdasági szervezeteket összekötő hálózatokat, és újabban erőfeszítéseket tesz a ‘tanulási régiók’ hálózatának létrehozására.

Ugyanakkor az oktatási és képzési feladatok egyre erőteljesebb regionális szintre való decentralizációja az EU-ban lehetőséget teremt a képzések jobb szervezésére, hogy azok az emberek igényeinek és a regionális fejlesztési terveknek egyaránt jobban megfeleljenek.

Több és jobb munka a befogadó társadalomban

Az Európai Foglalkoztatási Stratégia (EES) 1997 végén indult azzal az elsődleges céllal, hogy preventív módszerekkel és aktív foglalkoztathatósági intézkedésekkel megszüntesse a munkanélküliséget. 2000 óta a stratégia célja a lisszaboni célkitűzések — teljes foglalkoztatottság, jobb munka és előrehaladottabb társadalmi és gazdasági kohézió — elérése.

A Stratégia kiértékelésére 2002-ben került sor, majd a 2003-as tavaszi brüsszeli ülésén a Tanács felülvizsgálta és átdolgozta a Stratégiát, hogy jobban megfeleljen a lisszaboni célkitűzéseknek a kibővített Unióban. Az értékelés egyértelműen kimutatta az EU munkaerőpiacának strukturális javulását. 2002-ben az EU-ban a munkanélküliségi ráta átlaga 7,7% volt, szemben az öt évvel korábbi 10,0%-kal, s — ami hasonlóképpen releváns mutató — a munkavállalási korú népességben a foglalkoztatottak aránya 60,7%-ról 64,3%-ra nőtt. Annak ellenére, hogy a tagállamok között jelentős különbségek tapasztalhatóak, és nehéz megállapítani az okozati összefüggést a foglalkoztatási eredmények és a konkrét politikák között, annyi látható, hogy a nemzeti foglalkoztatási politikák valamelyest közelítettek az Európai Foglalkoztatási Stratégiában meghatározott célkitűzésekhez és iránymutatásokhoz.

Ezek az erőfeszítések az EU legtöbb részén folytatódhatnak, hogy — képzés, átképzés, szakmai gyakorlat, munkahelyteremtés vagy más foglalkozathatóságot célzó intézkedések segítségével — minden munkanélkülinek biztosítsák az újrakezdés lehetőségét: fiatalok esetében a munkanélkülivé válástól számított hat hónapon belül, 24 éven felüliek esetében pedig 12 hónapon belül.

Ahhoz, hogy személyre szabott szolgáltatásokat lehessen kialakítani, valamint támogatni lehessen az aktív munkaerő-piaci intézkedések végrehajtását és a megelőző intézkedéseket, hatékony, elegendő kapacitással ellátott Állami Foglalkoztatási Szolgáltatásokra van szükség. Ezért a tagállamok vállalták, hogy

A kereskedelmi politikák és hatásuk a foglalkoztatásra és a kohézióra

A kereskedelem liberalizálásával a gazdaságok általában nyernek, mert a termelési tényezők elosztása a produktívabb felhasználás felé tolódik, javul a hatékonyság és a méretgazdaságosság, erőteljesebb lesz a verseny, növekszik a tudás- és technológia-átadás; ezen kívül a fogyasztónak is kedvez, mert szélesedik a választék és alacsonyabbak lesznek az árak.

Ugyanakkor a kereskedelem liberalizációja költségekkel is járhat, amelyek ellensúlyozzák a hasznokat. Bármekkora legyen is a nyereség hosszútávon, a termelési tényezők elosztásában bekövetkező eltolódás az importnövekedés által érintett vállalkozások és foglalkoztatottak számára az átállás rövidtávon költséges lehet.

A felmerülő költségeknek több jellegzetessége nem hagyható figyelmen kívül:

- a költségek általában bizonyos szektorokban és régiókban koncentrálnak, ami azt jelenti, hogy a népesség bizonyos rétegei számára jelentősek lehetnek, és ennek megfelelően súlyosabb a hatásuk, mintha az egész gazdaságban egyenletesen oszlanának el;
- azok, akik nyernek a piac felszabadításából rendszerint nem fizetnek kompenzációt a folyamat veszteségeinek — részben azért, mert nehéz megbecsülni az összeget — és így egyes emberek (és régiók) szegényebbek lesznek, legalábbis rövid távon (ami az egyik érv mellett, hogy támogatni kell őket);
- a hasznok és a költségek közti különbség idővel nő: a költségek a kezdeti évben magasabbak (a külföldi verseny rendszerint gyorsan hat a versenyképtelen szektorokra), a hasznok nagy része (amelyek a termelési tényezők jobb elosztásából fakadó nagyobb hatékonyságnak köszönhetőek) pedig csak egy idő múltán érezhető. Az empirikus tanulmányok azt mutatják, hogy a kereskedelem megnyitását követő első években a költségek a haszon 10–15 százalékát teszik ki, ami a hosszútávú költségeknek két-háromszorosa;
- a költségek és a hasznok éppígy eltérőek az egyes területek esetében is: a régiókra gyakorolt hatás attól függ, hogy milyen az adott hely gazdasági szektorainak nemzetközi versenyképessége, térben

menyire koncentráltak a tevékenységek (főként a kereskedelmi javak tekintetében), és hogy a régiók mennyire specializálódtak valamilyen adott termék vagy szolgáltatás előállítására. Egyes régiókat igencsak hátrányosan érint a kereskedelem liberalizálása, másoknak pedig hasznára lesz.

Továbbá az érintettek erőteljesen aszimmetrikusan érzékelik a költségeket és hasznokat, ami óhatatlanul is politikai következményekkel jár. Míg a költségek nagyon is láthatóak és riasztóak, nem csak koncentrációjuk, hanem kézzelfoghatóbb természetük miatt is (gyárak bezárása, elbocsátások stb.), a hasznok kevésbé látványosak, részben azért, mert nem kézzelfoghatóak — vagy legalábbis nehezebben mérhetőek (például a nagyobb választék a fogyasztók számára) — kevésbé szembeszökők és szerteágzóbbak.

Annak ellenére, hogy az átállás költségei jellemzően alacsonyak, a kereskedelem liberalizálását kísérő intézkedések rendkívül fontosak, mind gazdasági, mind politikai szempontból. Annál is inkább, mert a jól célzott kiegészítő politikák lezöríthatják az alkalmazkodás költségeit azzal, hogy azokat amennyire csak lehet, előre látják és így megkönnyítik az alkalmazkodás folyamatát. Ha idejében meghatározzuk, mely szektorokat és kiket fog a váltás érzékenyen érinteni, azzal minimalizálhatjuk a költségeket. Ugyanakkor ha problémák merülnek fel, az érintett személyeknek az alkalmazkodáshoz nyújtott támogatás felgyorsíthatja a változások folyamatát, s ezzel minimálisra csökkenhet az átállás költségeinek nagyságrendje.

Az EU-nak érdeke fűződik ahhoz, hogy megkönnyítse az elengedhetetlen átállást és hozzájáruljon az általa kijelölt politikák költségeinek fedezéséhez. Pontosán ezt tette az Európai Szén- és Acélközösség keretében is. Egy hasonló fajta politika kialakítása a változások segítésére rendkívül fontos az elkövetkezendő években, amikor is sok kereskedelmi egyezmény jár le, vagy igényel megújítást (a Multi-Fibre Textilkereskedelmi egyezmény, az EU-Chile egyezmény), és új egyezményekről kell tárgyalni (DDA, EU-Mercosur), amelyeknek általános következménye minden bizonnyal az lesz, hogy jelentősen növekszik az árváltozásra érzékeny áruk behozatala.

modernizálják állami foglalkoztatási szolgálataikat, s egyesek már elkezdték kialakítani az együttműködést a magánszektorral. Az új tagállamok zömében szintén folyamatosan reformálják és korszerűsítik az 1990-es évek elején létrehozott Állami Foglalkoztatási Szolgálatokat.

Az Európai Foglalkoztatási Stratégia keretében a tagállamok foglalkoztatási politikáikat a közös célkitűzések és prioritások alapján koordinálják. A Stratégia értelmében be kell vonni a köz- és a magánszféra érintett szereplőit, ideértve a társadalmi partnereket, az adott ország intézményi viszonyainak megfelelően. Az Európai Foglalkoztatási Stratégia iránymutatásai előírják, hogy a stratégiát regionális, helyi, valamint nemzeti szinten hatékonyan kell végrehajtani, és a Bizottság felszólította a tagállamokat, hogy jobban vonja be az érintett szereplőket.

2002-ben és 2003-ban minden csatlakozás előtt álló országban részletesen átvizsgálták a foglalkoztatási helyzetet, hogy megállapítsák, milyen foglalkoztatás-politikára van szükség az Unióba való belépéskor érvénybe lépő Európai Foglalkoztatási Stratégia végrehajtására való felkészüléshez, és kidolgozzák az Európai Szociális Alap támogatásával finanszírozott kiadási terveket a 2004–2006-os időszakra.

Az Európai Foglalkoztatási Stratégia 2003-as felülvizsgálata eredményeképpen egyszerűsödtek az Iránymutatások, s jelenleg három elsődleges fontosságú célkitűzést tartalmaznak:

- a Lisszabonban célként megfogalmazott foglalkoztatottsági ráták elérése;
- a munka minőségének és termelékenységének javítása, ami a több és jobb munkahelyben mutatkozik meg;
- a befogadó munkaerő-piac, ahol csökken a munkanélküliség, és szűkülnek a munkaerő-piacra jutásban jelentkező társadalmi és regionális egyenlőtlenségek.

Továbbá 10 konkrét iránymutatás határozza meg a strukturális reformot. Az Európai Foglalkoztatási Stratégia végrehajtásának sikere azon múlik, hogy alkalmazkodóképesebbek lesznek-e a dolgozók és a vállalatok, több embert sikerül-e a foglalkoztatásba bevonni, több

és célzottabb beruházás történik-e a humántőkébe és jobb lesz-e a kormányzat.

Az új Európai Foglalkoztatási Stratégia szorosan kapcsolódik a gazdasági és a társadalmi kohézió politikáihoz azzal, hogy a három fő cél, valamint a konkrét iránymutatások közös célja, hogy a társadalmi egyenlőtlenségek és a regionális foglalkoztatási különbségek csökkentése megvalósuljon.

A társadalmi befogadás és a nemek közti egyenlőség

Az Amszterdami Szerződés kiterjesztette az EU mandátumát a társadalmi kirekesztés elleni harcra. A Lisszaboni csúcs azt a célt fogalmazta meg, hogy 2010-re az EU-ban döntő előrelépést kell tenni a szegénység és a társadalmi kirekesztés megszüntetésében. Ezt a célt a Nizzai csúcstalálkozó tovább fejlesztette, és azóta életbe lépett a társadalmi befogadás közös stratégiája, amely a foglalkoztatási politikával azonos módon a nyitott együttműködés elvén működik, azzal a különbséggel, hogy a tagállamok részvétele önkéntes, s nem pedig kötelező. A gyakorlatban azonban minden részt vesz a folyamatban, és 2001 júniusában benyújtották az első nemzeti cselekvési terveket a társadalmi kirekesztés kiküszöbölésére, aminek köszönhetően e területek most nagyobb nyilvánosságot kapnak.

A tervek alapján 8 nagyobb feladat körvonalazódott, amelyeket a jövőbeni politikáknak kell végrehajtaniuk: ki kell alakítani a befogadást eredményező munkaerő-piacot és mindenki számára biztosítani kell a munkához való lehetőséget és jogot; biztosítani kell, hogy mindenkinek megfelelő szintű jövedelme legyen ahhoz, hogy tisztességes színvonalon tudjon élni; meg kell szüntetni az oktatásban jelentkező hátrányokat; meg kell óvni a családot és meg kell védeni a gyermekek jogait; mindenki számára biztosítani kell a tisztességes lakhatást; garantálni kell a jó minőségű szolgáltatásokhoz való hozzájutást; javítani kell a szolgáltatásokat és regenerálni kell a halmozottan hátrányos helyzetű területeket.

A nemzeti cselekvési tervek 2003 július végén elkészült második generációja új lendületet adott a folyamatnak. A tagállamok javaslatai alapján 8 az adott politikai témára vonatkozó éves értékelést fognak végezni, amibe be kell vonni 3–6 tagállamot, független szakértőket, a társadalmi partnerek képviselőit, regionális és helyi

hatóságokat, valamint ténylegesen szegénységben, társadalmi kirekesztettségben élő személyeket.

Ezzel párhuzamosan megindult az együttműködés a csatlakozás előtt álló országokkal, hogy felkészüljenek a stratégiában való részvételre a csatlakozásukat követően. A Bizottsággal közösen memorandumokat készítettek a társadalmi befogadásról, meghatározták a főbb problémákat és kihívásokat, és megfogalmazták a legfontosabb politikai intézkedéseket.

A 2001 végén kialakított mutatók lehetővé teszik, hogy minden országban jobban fel lehessen mérni a helyzetet. A listán 7 strukturális mutató szerepel, amelyeket a Bizottság eddig is használt az Unió gazdasági és társadalmi helyzetét elemző éves szintézis jelentésének megírásához, és a következő tervekhez ezeket kell kiegészíteni regionális és nem-pénzügyi indikátorokkal.

A Társadalmi Befogadás Közösségi Programjának részeként végzett egyéb tevékenységek — amelyek 2002–2006-os időszakra szóló költségvetése 75 millió euró — például az országok közti tapasztalatcsere (az első fázisban 64 projekt kap támogatást, és közel 30 a másodikban) és a konkrét intézkedésekről készíthető tanulmányok, amelyek várhatóan erősíteni fogják az együttműködést, javítják az összhangot és ösztönzik az új megközelítési módok kialakítását.

Kialakulóban a társadalmi kirekesztést kiküszöbölni hivatott új stratégia, amelyben a tagállamok, még ha csak önkéntes alapon is, egyre inkább részt vesznek, s ez új dimenziókat ad a konvergenciának, s megerősíti az európai társadalmi modellt, valamint segít jobb egyensúlyt teremteni az EU társadalmi és gazdasági politikái között.

A férfiakkal és a nőkkel szembeni egyenlő bánásmód az EU egyik fundamentális alapelve. 1996 óta az egyenjóságú politikai döntéshozatal minden szintjén érvényesül, és minden közösségi politika figyelembe veszi, hogy a terveknek és azok végrehajtásának milyen hatása van a nemek közti egyenlőségre.

A környezetvédelem a fenntartható fejlődés érdekében

Az elmúlt két év legfőbb környezetvédelmi kezdeményezése az volt, hogy az Európai Parlament és a

Tanács¹⁵ elfogadta a Hatodik Környezetvédelmi Akcióprogramot (6. EAP), melynek címe “A mi jövőnk a mi választásunk”. A program a környezetvédelmet széles alapokra helyezi, s figyelembe veszi a gazdasági és társadalmi feltételeket és hangsúlyozza a lisszaboni és göteborgi célkitűzéseket. A Program négy átfogóbb elem-ből áll: a környezetvédelmi törvények (*acquis*) hatékony végrehajtása és érvényesítése; a környezetvédelmi megfontolások integrálása más politikákba, ideértve az infrastruktúrával kapcsolatos politikát; többféle eszköz együttes alkalmazása a célok leghatékonyabb elérése érdekében; az érintettek szélesebb körű bevonása a politikák kidolgozásába és megvalósításába.

A Program négy cselekvési területet határoz meg: éghajlat változás; természetvédelem és a biodiverzitás megvédése; a környezet és az egészség; természeti erőforrások és hulladékkezelés. Ezen kívül bevezeti a ‘tematikus stratégiák’ új koncepcióját, mint adott komplex környezetvédelmi kérdések¹⁶ kezelésének és a közösségi beavatkozás prioritásai meghatározásának módját, ideértve a kohéziós politika által támogatott intézkedéseket. Továbbá javasolja, hogy fokozatosan meg kell szüntetni a környezetre negatívan ható szubvenciókat, mert ezek inkompatibilisek a fenntartható fejlődéssel.

Mivel a szegényebb országoknak kezdetben általában kisebb környezetvédelmi infrastruktúrával rendelkeznek, az Irányelvek betartásához szükséges ráfordítások nagyságrendje ennek megfelelően nagyobb és a GDP-nek is nagyobb hányadát teszik ki (mivel az is viszonylag kicsi). A Strukturális Alapok tehát potenciálisan jelentős szerepet játszhatnak abban, hogy ezek az országok képesek legyenek betartani az EU környezetvédelmi politikáját.

Annak ellenére, hogy nagy közvetlen költségekkel jár, e politika hosszútávon csökkenteni fogja mind a pénzügyi, mind a társadalmi költségeket, mert csökkenti az egészséget veszélyeztető hatásokat és a szennyezés következményeit megszüntető intézkedések szükségességét. Az Egészségügyi Világszervezet nemrégiben készült becslése szerint például Európában 100.000 idő előtti elhalálozás írható a légszennyezés számlájára¹⁷. A levegőbe kerülő szennyező anyagok mennyisége a csatlakozás előtt álló országokban várhatóan 1,8 — 3,3 millió tonnával fog csökkenni 2010-re az EU Irányelvek betartása következtében, s ezzel kb. 15.000-rel csökken az idő előtti elhalálozások száma.

Ha a csatlakozás előtt álló országok betartják az EU törvényeket, tisztább lesz az ivóvizük is. Ez főként Bulgáriában és Észtországban (valamint Törökországban) könyvelhető el nagy nyereségként, ahol a háztartások 20–30 százalékában nincs vezetékes víz. A Települési Szennyvízkezelési Irányelv végrehajtásával a tápanyag szennyezés 33% (a Cseh Köztársaságban) és 67% (Lengyelországban) közti arányban fog csökkenni.

A keletkező hulladék mennyiségének előre jelzett 2%-os növekedése ellenére, a becslések szerint a Hulladéklerakó Irányelv megvalósulásával a lerakott hulladék az 1998-as 59 millió tonnáról 2020-ra 20–35 millió tonnára csökken, az irányelv előírásainak betartásával viszont ugyanekkora a csomagolóanyag hulladék újrahasznosított mennyisége 3,7 millió tonnával nő.

A környezetvédelmi beruházások munkahelyet is teremthetnek. Az ökológiai iparágak együttesen a Tizenötök teljes foglalkoztatottságának 1%-át teszik ki, s munkahely-bővülés tapasztalható a hulladékkezelés területén (begyűjtés és reciklálás), s jelenleg e munkahelyek száma 200.000 és 400.000 között van. Ugyanezek a trendek láthatóak a csatlakozás előtt álló országokban.

Az Irányelvekhez kapcsolódó beruházások többsége már megvalósult a Tizenötökben (mintegy 63%-uk már 2001 előtt), bár arányuk környezetvédelmi területenként változó. A hulladék-elhelyezés esetében a beruházások gyakorlatilag befejeződtek, de a vízellátással kapcsolatos beruházásoknak mintegy 72%-a valósult meg 2001 előtt. Az egyetlen terület, ahol a beruházások még váratnak magukra az a légszennyezés, bár a ráfordítások nagyságrendje a szennyvízkezelés terén valószínűleg jelentősebb lesz. A környezetszennyezés integrált megelőzéséről és csökkentéséről szóló irányelv, valamint a Kiotói Jegyzőkönyvben megfogalmazott éghajlatváltozási megállapodások értelmében valószínűleg nagy beruházásokra lesz szükség a levegőbe kerülő szennyezőanyagok kibocsátásának csökkentése érdekében.

Az elmúlt 15 évben megerősítették a kohéziós politika környezetvédelmi rendelkezéseit és a Strukturális Alap jelenlegi szabályai szerint a környezetvédelem horizontális alapelv és a környezetvédelmi acquis betartása pedig elsődleges prioritás¹⁸. Ezért tehát fontos, hogy a strukturális intervenció lépések az egész EU-ban figyelembe vegyék a Környezetvédelmi Akcióprogram célkitűzéseit és a környezetvédelmi törvények előírásait.

A belső piac és az általános gazdasági érdeket szolgáló szolgáltatások

A transz-európai közlekedési, telekommunikációs és energia-hálózatok fejlesztése egyrészt azt a célt szolgálja, hogy megvalósuljon a belső piac, másrészt, hogy erősödjön a gazdasági és társadalmi kohézió. E tekintetben az EU politikájának célja a nemzeti hálózatok közti kapcsolatok és műszaki átjárhatóság biztosítása, valamint az ezekhez való hozzáférés a nyitott és versenyképes piacok kontextusában. Az EU politika kiemelt figyelmet fordít arra, hogy ki kell alakítani az összeköttetést a szigetek, a tengerparttal nem rendelkező és perifériális régiók valamint az Unió központi területei között. E politikák közvetlenül befolyásolják az EU gazdaságának versenyképességét és a gazdasági tevékenységek helyszínét. Mivel a hálózatok kialakítására vonatkozó politikáknak területi hatása is van, egyik legfőbb célkitűzésük a kohézió kell legyen.

Ez annak fényében is fontos, hogy az említett szektorok megnyílnak a verseny előtt. Ennek eredményeképpen csökkenni a szolgáltatások költségei és nő a hatékonyságuk, de az is nyilvánvaló, hogy a piaci erők szabadon engedése ahhoz vezethet, hogy az EU bizonyos társadalmi csoportjait vagy területeit kizárják az alapvető szolgáltatásokból. A liberalizáció mellett tehát egyre inkább szükség van a közszolgáltatási kötelezettségek vállalására a gazdasági és társadalmi kohézió megóvása és megerősítése érdekében. A hálózatokra vonatkozó politikák tehát fontos helyet töltenek be az általános gazdasági érdektől szolgáltatások kérdésével foglalkozó politikák között, aminek jelentőségét a Tanács barcelonai és laekeni ülése is kihangsúlyozta.

Változó világunkban az általános érdektől szolgáltatások a társadalom európai modelljének kulcselemét jelentik, mint azt az EU Szerződés 16. Cikke, valamint az EU Alapjogi Kartájának 36. Cikke leszögezi. E jogok értelmében az Unió prioritásainak központi eleme az egyén. A Bizottság 2003 májusában a Zöld Könyvben fogalmazta meg gondolatait e szolgáltatások hatékony biztosításának lehetséges módjairól, főként a nem-kormányzati szervezetek és általában a civil társadalom bevonásával.

Az általános érdektől szolgáltatások természetéből adódik, hogy az érintett szektorok liberalizációjával

3.1 Európai érdekű Transzeurópai Közlekedési Hálózat projektek

	"Essen" vasút projekt		Belső víziút projekt (2001)
	Vasút projekt (2001)		Belső víziút projekt (2003)
	Vasút projekt (2003)		Tengeri autópálya (2003)
	"Essen" közút projekt		Repülőtér projekt
	Közút projekt (2001)		Kikötő projekt
	Közút projekt (2003)		

Forrás: DG TREN

0 250 500 km

© EuroGeographics Association a közigazgatási határokról

egy időben ki kell rájuk terjeszteni a közszolgáltatási kötelezettséget. E kötelezettségvállalások célja, hogy figyelembe véve a fogyasztóvédelem és a készletek megóvásának minden aspektusát, biztosítsák az adott szolgáltatás egyetemes hozzáférhetőségét, a kínált szolgáltatás folyamatosságát és minőségének fenntartását, valamint megfizethetőségét. A Közösség pénzügyi támogatást nyújt a tagállamoknak az előírások betartásához, és a Strukturális Alapok felhasználásával például biztosítja a mobil telefonos és szélessávú hálózatokkal való teljes területi lefedettséget.

A közlekedés-politika

A transz-európai közlekedési hálózatok (TEN-T) politikája a Maastrichti Szerződés óta az európai 'térsg' integrálására és a perifériális területek elszigeteltségének enyhítésére irányul, hogy ezzel elejét vegye a nemzeti hálózatok töredezett fejlődésének. A határokat átszelő utak építése, és a meglévők javítása lehetővé teszi, hogy fokozatosan csökkenjen a 'határhátás', ami akadályozza a kereskedelem fejlődését. Ugyanakkor a transz-európai közlekedési hálózatokkal kapcsolatos iránymutatások értelmében el kell mozdulni a környezetkárosító közlekedési formáktól.

A transz-európai közlekedési hálózatok politikájának hatására 1991 óta érezhetően javult a közlekedési hálózatokhoz való hozzáférés és még nagyobb eredmények várhatóak az elkövetkezendő években, főként a csatlakozás előtt álló országokban. E beruházások mellett azonban jelentős ráfordítással fejleszteni kell a másodlagos hálózatokat és azok összeköttetéseit a transz-európai közlekedési hálózatokkal. Ez kiváltképp így van az említett országok keleti részeinek nem városi területein, ahol egy autópályához való eljutás ideje akár három óra is lehet.

A 2001-ben kiadott Közlekedéspolitikai Fehér Könyv nyomán 2001 végén átdolgozták a transz-európai közlekedési hálózatokra vonatkozó 1996-os iránymutatásokat és új prioritásokat határoztak meg. Az európai érdekű projektek listáját 2003 októberében kiterjesztették a csatlakozás előtt álló országokra (3.1 térkép — A transz-európai közlekedési hálózatok).

Tekintettel arra, hogy e hálózatok finanszírozása a becslések szerint 2020-ig majdnem 600 milliárd

euróba fog kerülni, a Bizottság 2003 áprilisában Közleményt adott ki a transz-európai közlekedési hálózatok fejlesztésébe bevonható új finanszírozási módokról, a köz- és a magánszféra finanszírozásának jobb koordinációjáról. Ezzel párhuzamosan a Bizottság júliusban javaslatot fogadott el az infrastruktúra árképzését szabályozó 'Eurovignette' Irányelv módosításáról, valamint a valós költségeket jobban tükröző felhasználói tarifákról. A javaslat azonban limitálja a díjszabás szintjeit, hogy a túlzott díjak ne korlátozzák a hozzáférhetőségre és a gazdasági fejlődésre gyakorolt jótékony hatást. A transz-európai közlekedési hálózatok iránymutatásainak módosításáról készült hatás-elemzés azt mutatja ki, hogy a perifériális régiók és a csatlakozás előtt álló országok megközelíthetősége jelentősen javult (20%-kal), valamint az utóbbi országokban számottevően (170%-kal) nőtt a nemzetközi forgalom¹⁹.

A gyakorlatban a liberalizáció hatásai a légi közlekedésben a legmérhetőbbek. A nemzetközi összeköttetéssel rendelkező városok aránya 1992 óta 70%-kal nőtt, a turista osztály jegyárai 1997 és 2000 között átlagban 15%-kal csökkentek (bár a business osztály jegyei drágultak).²⁰ Ezen kívül a közszolgáltatási kötelezettségeket állapítottak meg a perifériális és a kis forgalmú területekre, hogy segítsék gazdasági fejlődésüket. E kötelezettségek gyakran szubvencionálással egészülnek ki.

Az energiapolitika

Az EU energiapolitikája három fő célt szolgál: a kínálat nagyobb biztonságának megteremtése, a belső energiapiac kialakítása és a jobb környezetvédelem. A 2002-ben kiadott Az európai stratégia felé az energiaellátás biztonságáért című Zöld Könyv a keresleti oldalból kiinduló gazdálkodást jelöli meg a jövő kulcs prioritásaként, s hangsúlyozza az energiahatékonyság javításának, a belső energiaforrások, elsősorban a megújuló energiák fejlesztésének szükségességét.

Az 1996-os Villamosenergiái Irányelv és az 1998-as Gáz Irányelv kiadása után liberalizálták az energiapiacokat, s ezzel nagyobb verseny alakult ki, valamint újrastrukturálódott a beszállítói hálózat ami elsősorban a nagy energiafogyasztóknak kedvez, de azzal a kockázattal jár, hogy hátrányos helyzetbe kerülnek a perifériális vagy kisebb népességű régiók. E kockázatokat azonban

enyhítik a közszolgáltatási kötelezettségek előírásai. További szabályozás várható e régiók érdekében, mint például az energia-ellátás fenntartásának kötelezettsége, a végfogyasztók számára megállapítható díjak szabályozása és a minimum minőségi standardok meghatározása.

A Szerződéssel összhangban a transz-európai energia-hálózatok (TEN-E) politikája ugyanazokat a közös célokat szolgálja, mint a közlekedési és egyéb hálózatoké: biztosítani kívánja, hogy a nemzeti elosztó hálózatok az egész EU-ban össze legyenek kapcsolva, és hogy ezekhez minden régió hozzáférjen, valamint, hogy az elosztóhálózatokat európai, s ne nemzeti szinten kezeljék²¹. A transz-európai energia-hálózatokra vonatkozó első közösségi iránymutatások figyelembe vették a gazdasági és társadalmi kohézió regionális dimenzióját és szempontjait²². A Strukturális Alapok támogatásával jelentős előrelépés történt e hálózatok építésében. 2001 vége előtt öt gázvezetékot helyeztek üzembe, és több nagyobb áram-elosztó projekt fejeződött be, amelyek számottevő beruházást jelentettek a perifériális régiókban.

A transz-európai energia-hálózatokkal kapcsolatos legutóbbi, 2003 júniusában elfogadott iránymutatások az áramelosztó hálózatok fejlesztését hangsúlyozzák, továbbá a földgáz bevezetését a tengerparttal nem rendelkező területeken, valamint a perifériális és ultra-perifériális régiókban.

A fenntartható fejlődés előmozdítása a Kiotói Egyezményvel összhangban az energiapolitika egyik fő prioritása. A kitűzött célok értelmében a megújuló energiaforrások aránya 2010-re el kell érje a teljes energiafogyasztásból a 12%-ot, és az áramtermelésből a 22%-ot; a közlekedésben a biológiai eredetű üzemanyagok részaránya pedig az 5,75%-ot. A transz-európai energia-hálózatok kialakítása mellett tehát támogatást kell nyújtani a helyi beruházásokhoz a szél-, nap- és geotermikus forrásokból származó energiatermeléshez²³.

Az új energiaforrások fejlesztése, mint például a megújuló forrásokból előállított földgáz és elektromos áram, lehetővé teszi a perifériális régiók számára, hogy diverzifikálják energiaforrásaikat — s így kevésbé legyenek kitéve a külső energiaforrásból való

ellátás esetleges zavarainak — és javítsák az életminőséget.

A telekommunikációs politika

A hatékony, megfizethető árú telekommunikációs hálózatokhoz való hozzáférés mind a versenyképesség, mind az emberek életminősége javításának fontos tényezője. A technológiai fejlesztések és a piac liberalizációja következtében a hívási díjak markánsan csökkentek, főként a távolsági és nemzetközi hívások esetében, ami főként a távolabbi régióknak kedvezett, még ha ugyanakkor az átalánydíjak nőttek is.

A 2002 márciusában nyilvánosságra hozott Egyetemes Szolgáltatási Irányelv megfogalmazta a szolgáltatási kötelezettségeket, amelyeknek a jövőben az egész régióban eleget kell tenni. A liberalizáció után évekkel nyilvánvalóan még mindig vannak szakadékok a szolgáltatásokkal való földrajzi lefedettségben, még azoknál is, amelyek egyébként fejlett technológiára, például a mobil telefonokra épülnek.

A transz-európai telekommunikációs hálózatok programjának (TEN-Telecom) — amelyet 2002-ben eTEN-nek neveztek el — célja, hogy erősítse a gazdasági és társadalmi kohéziót, összekapcsolja a szigeteket és a távolabbi régiókat az EU központi részeivel²⁴. A program keretében megoldandó fő feladat nem annyira a hálózatokból 'hiányzó összeköttetések' megteremtése, mint a vállalkozások, a kormányzat és az egyének számára használható alkalmazások hiányának felszámolása. A tevékenységek támogatásának fő célkitűzése tehát a mindenki számára nyitott információs társadalom fejlődésének elősegítése, amely segíti például az idősek vagy a fogyatékkal élők társadalmi befogadását.

Mint korábban írtuk, 2002-ben indult az e-Europe 2005 Cselekvési Terv, amelynek része az a stratégia, amelynek értelmében a szélessávú hálózatokat az EU-ban mindenki számára megfizethető áron hozzáférhetővé kell tenni. E célok szerint, 2005-re Európában a hozzáférést ki kell terjeszteni az internet kapcsolat felére. Nyilvánvaló azonban, hogy mivel ez nem biztosít megfelelő szintű hasznot, az EU egész területének lefedéséhez

szükséges beruházást a piac önmagában nem fogja finanszírozni, hanem állami finanszírozásra is szükség lesz. E célból a Bizottság 2003-ban új iránymutatásokat állapított meg a szélessávú hálózatok fejlesztésére és a mobiltelefon-szolgáltatással még nem ellátott területek lefedésére a Strukturális Alapok bevonásával.

A közös politikák reformja: a Közös Agrárpolitika és a halászlé politika

A Közös Agrárpolitika

A Közös Agrárpolitika (KAP) 2003-ban az EU költségvetésének körülbelül 46,5%-át emésztette fel, az össz-kiadások meghaladták a 47 milliárd eurót, aminek 90%-át a piactámogatást és közvetlen segítséget jelentő első pillérre fordították, 10%-át pedig a második pillért jelentő vidékfejlesztésre.

Az EU GDP-hez mért mezőgazdasági kiadásai fokozatosan csökkentek: 1990–1992-ben a Tizenkettek GDP-jének 0,57%-át tették ki, 2000–2002-ben pedig a Tizenötök GDP-jének 0,47%-át. Az Agenda 2000 elmélyítette és kibővítette a Közös Agrárpolitika 1992-ben megkezdett reformját, a hivatalos árak és a közvetlen támogatások csökkentésével. Továbbá e program segítségével konszolidálódott a vidékfejlesztés, a Közös Agrárpolitika második pilléréjén keresztül sikerült kialakítani egy olyan koherens keretet, amelynek segítségével a KAP a csatlakozás előtt álló országok

sajátosságaihoz igazítható. Ezen kívül megfogalmazódtak az EU agrárpolitikájának célkitűzései:

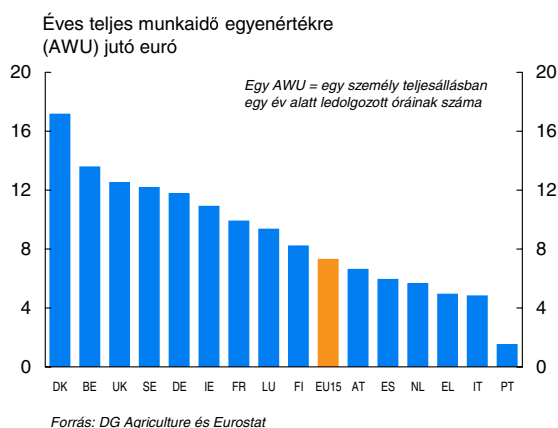
- javítani kell az EU mezőgazdaságának versenyképességét elkerülve a túlzott szubvencionálás veszélyét;
- meg kell védeni a gazdák jövedelmének szintjét és annak stabilitását;
- tiszteletben kell tartani a környezetet és a vidék diverzitását
- javítani kell az agártermékek minőségét;
- egyszerűsíteni és decentralizálni kell a KAP-ot.

A hivatalos piaci árak csökkentése és az ártámogatásokhoz kötött segítség helyett a gazdák közvetlen támogatásának növelése miatt 2000–2002-ben a közvetlen támogatások (a vidékfejlesztésre adott közvetlen támogatásokat nem számítva) a KAP ráfordítások 70%-át tették ki, ami 7 százalékponttal magasabb, mint volt az 1995–1997-es időszakban. Ezzel szemben a hagyományos KAP intézkedések, mint például az exporthoz vagy raktár építéshez nyújtott támogatások, 2000–2002-ben a ráfordításoknak csak 14,5%-át tették ki, szemben az 1995–1997-es időszak 22%-ával.

2001-ben 4 tagállam kapta az EAGGF (Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalap) Garancia Szekció támogatásának 64%-át, nevezetesen Franciaország (22%), Spanyolország (15%), Németország (14%) és Olaszország (13%). 1990 óta csökkentek a Belgiumnak, Dániának, Görögországnak, Hollandiának, Olaszországnak, Írországnak és Németországnak adott összegek, de az Egyesült Királyság, Spanyolország, Portugália és Franciaország esetében nőttek. Ha a támogatás összegét hektárra vetítjük, a legtöbb támogatásban Belgium, Hollandia és Görögország részesül, bár 1995 óta csak az első két országban jegyezték fel csökkenést. A mezőgazdasági foglalkoztatáshoz viszonyítva a legtöbb támogatást Dánia, az Egyesült Királyság, Svédország és Belgium kapja (3.1 ábra).

Svédországban, Finnországban és Írországnak az EAGGF transzferek aránya a bruttó mezőgazdasági

3.1 Az EAGGF Garancia szekciójának kiadásai, 2002

hozzáadott értékhez viszonyítva 2000–2001-ben meghaladta az 50%-ot, és csak Olaszországban, Luxemburgban és Hollandiában maradt 20% alatt. Az 1995–1996 és 2000–2001 közötti időszakban ez az arány folyamatosan növekedett, Belgiumban azonban csökkent. A növekedés kiváltképp nagy volt az Egyesült Királyságban, Ausztriában és Spanyolországban. Továbbá Németországban, Görögországban és Franciaországban a mezőgazdasági hozzáadott értékhez képest nőttek a transzferek, viszont a foglalkoztatotti létszámra és a művelésbe bevont területre vetítve csökkentek.

A Portugáliának és Spanyolországnak juttatott támogatások szintén nőttek, bár az előbbi az egyetlen kohéziós ország, amelyben a támogatás szintje továbbra sem éri el az EU átlagot, akár a foglalkoztatottakra vagy a művelésbe bevont területre, akár a mezőgazdasági hozzáadott értékre vetítjük.

2001-ben a közvetlen KAP támogatások hatása azokban a gazdaságokban volt a legnagyobb, amelyek mérete a középestől a nagyig terjedt (a jövedelmük 40%-át tették ki), s nem a nagy (28%) vagy kisgazdaságokra. Ugyanakkor a legnagyobb méretű gazdaságok mintegy 5%-a kapta a támogatások felét, s a legnagyobb kedvezményezettek a szakosodott gabona-termelők és állattenyésztők voltak.

Az 1. Célkitűzés keretében nem tartozó régiókban a vidékfejlesztési intézkedéseket az EAGGF Garancia Szekciója finanszírozza. Az 1. Célkitűzés keretében tartozó régiókban ez a szekció finanszírozza egyrészt a KAP 1992-es reformja részeként bevezetett három kiegészítő intézkedést — agrárkörnyezet, gazdák kordedvezményes nyugdíjazása és a mezőgazdasági területek újraerdősítése — valamint a hegyvidékek és hátrányos helyzetű területek támogatását. Mindegyik intézkedés a vidékfejlesztés valamelyik konkrét prioritását célozza, nevezetesen: a környezetet tiszteletben tartó versenyképes mezőgazdasági szektor fejlesztését, az agrártevékenységek diverzifikálását és a multifunkcionális vidéki területek kialakulásának előmozdítását, a vidéki területek egésze versenyképességének támogatását és az európai vidéki tájörökség megővését.

Az EAGGF-ből finanszírozott vidékfejlesztési ráfordításokból (összesen mintegy 49,5 milliárd euró a

2000–2006-os időszakra, a LEADER+ kivételével, amely további 2 milliárd eurót jelent), 32 milliárd euró a Garancia Szekcióból származik. Ebből 10,4 milliárd eurót az 1. Célkitűzés keretébe tartozó régiók kapnak. A Tanácsadó/ Guidance/ Szekció támogatásait (összesen 17,5 milliárd euró) is beleszámítva az 1. Célkitűzés keretébe tartozó régióknak nyújtott összes vidékfejlesztési támogatás 27,9 milliárd euró, azaz az EU egészében szétosztott ilyen célú támogatások 56%-a. Ez azt jelzi, hogy a vidékfejlesztési politika és a gazdasági és társadalmi kohézió legfontosabb célkitűzései között szoros a kapcsolat.

A végrehajtott intézkedések elemzése azonban azt mutatja, hogy a teljes összegből, a 49,5 milliárd euróból, csak mintegy 10%-ot költöttek a vidék gazdasági megerősítését célzó olyan intézkedésekre, amelyek nem kapcsolódnak közvetlenül mezőgazdasági tevékenységekhez (mint például a tevékenységek diverzifikációja, amely felöleli a turizmust, kézműipart, szolgáltatásokat és falufejlesztést). A vidékfejlesztésre szánt pénzek nagy része (23,4 milliárd euró, vagyis a két EAGGF szekció teljes költségvetésének 47%-a, vagy a Garancia szekció 73%-a) a fent említett kiegészítő támogatási intézkedésekre jut.

Ami a KAP jövőjét illeti, a Tanács 2002 októberi brüsszeli ülésén meghatározták a piac-irányítási és a közvetlen támogatási ráfordítások nominális értékét 2007-től 2013-ig minden egyes évre, éves 1%-os növekedést feltételezve. Ez azt jelenti, hogy reál értékben csökkennek az első pillérbe tartozó kiadások. A KAP második pillérének ráfordításait még nem határozták meg, de megerősítették, hogy az Agenda 2000 célkitűzéseivel összhangban a KAP feladata, hogy a jövőben megvédje a termelők érdekeit, elsősorban a jelenlegi EU hátrányos helyzetű régiókban, és az EU minden részén multifunkcionális mezőgazdasági szektort alakítson ki.

2003 júniusában a Mezőgazdasági Miniszterek Tanácsa a Bizottság ajánlásait követve elhatározta a KAP megreformálását a 2004–2006 és 2007–2013 időszakokban. A reform négy fő eleme a következő:

- el kell választani a közvetlen támogatásokat a termeléstől oly módon, hogy bevezetik a gazdaságonkénti egyetlen fajta támogatást, amelynek

feltételei a környezet tiszteletben tartása, az élelmiszerbiztonság és az állatok megfelelő életkörülményeinek biztosítása. Az általános szabály az lesz, hogy a tagállamoknak 2005-től le kell választaniuk a támogatásokat a gabonatermelésről és az állattenyésztésről, de 2006-ig lehetőség lesz még bizonyos szubvenciókat a régi rendszer szerint fizetni;

- progresszíven csökkenteni kell a nagyobb gazdaságoknak fizetett közvetlen támogatásokat (ez az úgynevezett 'moduláció');
- egy sor szektorális intézkedést kell hozni, hogy az agrárpiacok árai csökkenjenek;
- meg kell erősíteni a második pillért olyan új intézkedések meghozatalával, amelyek előmozdítják a környezet megóvását, a termékek minőségének javulását és az állatok megfelelő életkörülményeinek biztosítását, továbbá segíteni kell a gazdáknak, hogy betartsák a közösségi normákat, amit részben a moduláció megtakarításaiból lehet finanszírozni, azaz a nagy gazdaságoknak korábban fizetett közvetlen támogatások egy részének átcsoportosításával.

Az, hogy a jövőben a KAP mennyire lesz képes hatást gyakorolni a kohézióra, az eddigieknél még inkább attól fog függni, hogy milyen célkitűzéseket határoznak meg a tagállamok, illetve — ahol ez lehetséges — a régiók, amelyeknek nagyobb jogköre lesz a közvetlen támogatások formájának meghatározásában. Ugyanakkor a gazdák rugalmasabban határozhatják meg, hogy mit termelnek, ami piac-konformabb módszer, és stabilabb jövedelmet biztosít, valamint hatékonyabbá teszi a jövedelmek transzferét.

Az új KAP-ban a vidékfejlesztés kiemelkedőbb szerephez jut. A finanszírozást átcsoportosítják az első pillérről a másodikra oly módon, hogy 2005-ben 3%-kal csökkentik a közvetlen támogatásokat, 2006-ban 4%-kal és 2007 és 2013 között 5%-kal (mint feljebb írtuk, ezt a folyamatot nevezik 'modulációnak'). Az 5%-os transzfer azt jelenti, hogy évi további 1,2 milliárd euró jut a vidékfejlesztés, a környezetvédelem, a termékminőség-javítás és az állatok jobb életkörülményeinek finanszírozására, valamint a gazdák támogatására, hogy be tudják tartani a

közösségi normákat. A 'moduláció' folyamata révén nyert plusz pénzeket tagállami szinten, a kohéziós kritériumok alapján (mezőgazdasági földterület, agrár foglalkoztatottság és egy főre jutó GDP) osztják el. Ezen kívül az agrárkörnyezeti intézkedések közösségi társfinanszírozásának szintjét az 1. Célkitűzés keretében tartozó régiókban 85%-ra, míg a többi területen 60%-ra emelték.

A bővítéssel markánsan növekedni fognak a különbségek a mezőgazdaságban és még hangsúlyosabbá válik a mezőgazdaság kettős természetű, mert a csatlakozás előtt álló országokban igen sok a kisgazdaság, s ezek sokkal nagyobb szerepet töltenek be a foglalkoztatásban, mint a Tizenötökben. Az EU-ban a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma 6,5 milliőről 10,5 millióra fog emelkedni, ami a teljes foglalkoztatottságon belüli arány 4%-ról 5,5%-ra való növekedését jelenti, s ez Bulgária és Románia csatlakozásával 7,5%-ra nő. A mezőgazdasági hozzáadott érték nem egészen 8%-kal fog növekedni.

A jelenlegi szám adatok alapján a 10 új tagállamból 9-nek mindegyik, vagy szinte mindegyik régiója az 1. Célkitűzés státuszát fogja élvezni, és a becslések szerint az EAGGF két szekciója vidékfejlesztési ráfordításainak mintegy kétharmadát a majdani 25 tagállamból álló EU eme régiói kapják.

Halászat

A Közös Halászati Politika (KHP) fő célja, hogy javítsa a szektor versenyképességét. E politika négy elemből áll: a halállomány védelme, a halászat és a halgazdálkodás szerkezetváltása, a hal és halászati termékek piacának megszervezése és halászati megállapodások megkötése harmadik országokkal.

A 2002-ben végrehajtott reform lényegében az első két elemre irányult, bevezették a hosszabb távú tervezés rendszerét, amely a halállomány fenntartására irányul, illetve a kritikus mértékben lelhalászott állományok visszapótlását célozza. A sürgősségi intézkedéseket tehát az állományok és a tengeri ökoszisztémák megóvása érdekében hozták.

Ami a KHP szerkezetváltási elemét illeti, új rendszert vezettek be a halászflootta kapacitásának

korlátozására, s nagyobb felelősség terheli a tagállamokat a tekintetben, hogyan alakítják ki az egyensúlyt a halászati kapacitás és a halállomány nagysága között. Ezen kívül, a közösség strukturális intézkedések átorientálásával fokozatosan csökkenni fog a flottájukat modernizálni kívánó magán vállalkozásoknak nyújtott állami támogatás, de fennmaradnak a biztonság és a munkakörülmények javítására biztosított támogatások. E tevékenységeket egy új sürgősség Alap létrehozásával segítik elő, amelynek célja, hogy ösztönözze a halászhajók leselejtezését.

Nemrégiben indult a Bizottság cselekvési terve, amely a szerkezetváltás társadalmi, gazdasági és regionális következményeit hivatott orvosolni. A jelenlegi szakaszban még nehéz megállapítani, mely régiókat és területeket fogják legérzékenyebben érinteni a bevezetett halászati kvóták.

A legveszélyeztetettebb fajok állományának pótlásáról szóló tervek a közeljövőben készülnek el. A tervek tartalmazni fogják e fajok éves kifogási rátájára vonatkozó számításokat, továbbá a halászat csökkentését célzó intézkedéseket, a tevékenységek monitoringját és az ellenőrzést.

Rövidtávon, a halfogás csökkentése óhatatlanul is a halászati jövedelmek visszaesését fogja előidézni, az EU különböző részein más és más mértékben. Az intézkedések az EU különböző részein eltérő mértékben érintik a halászatához kapcsolódó tevékenységeket (hajóépítés, beszállítás, hal- és haltermékek

feldolgozása és kereskedelme), attól függően, hogy az adott terület mennyire függ ettől a gazdasági ágtól.

Hosszabb távon az állományok helyreállításával, a halfogás növelésével és az egy területen működő halászhajók közti verseny mérséklődésével növekedni fog a halászatból nyerhető haszon, ami bőséges kompenzációt nyújt azért, hogy az állományok gyarapodásának időszakában vissza kell fogni a halászati tevékenységet. A tagállamoknak tehát fel kell készülniük a szektor számára szükséges szerkezetváltás társadalmi és gazdasági hatásainak kezelésére:

- szubvencionálni kell a halászhajók leselejtezését azokban az esetekben, amikor a halállomány már olyan mértékben veszélyeztetett, hogy halászásuk hosszú távon nem jelenthet elfogadható szintű jövedelmet, és támogatni kell a hajók más célú használatra való átalakítását;
- a halászat ideiglenes felfüggesztése alatt kompenzálni kell a halászok jövedelem-kiesését a KHP által meghatározott keretek között és feltételek mellett.

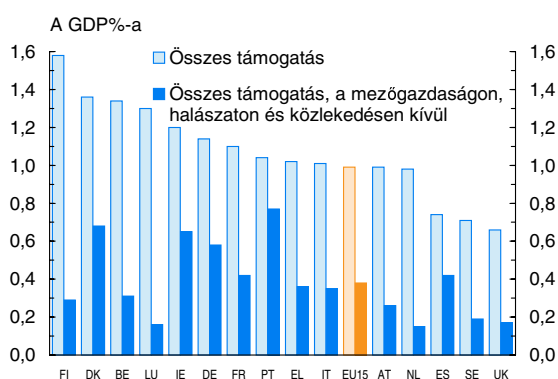
A csatlakozás előtt álló országok közül tíznek van tengerpartja, de csak Lengyelország és a három balti állam rendelkezik jelentős halászati szektorral. E három ország teljes halfogása azonban az EU összes halfogásának kevesebb mint 7%-át teszi ki (s 17%-át, ha hozzá vesszük Törökországot), még akkor is ha a halgazdaságokban kifogott halakat is ideszámítjuk. Ezen országokban a rendszerváltás óta drasztikusan csökkent a halfogás az állományok túlhalászása és a volt Szovjetunió piacainak elvesztése eredményeképpen.

A bővítés tehát csak korlátozottan befolyásolja a Közös Halászati Politikát. Másfelől, azonban, jelentős strukturális intézkedésekre lesz szükség ahhoz, hogy a szektorban végbemenjen a szükséges szerkezetváltás és a modernizáció.

Az állami támogatás és a kohéziós politika komplementaritása

Az Európai Tanács több egymást követő ülésén is megállapította, hogy a lisszaboni célkitűzések elérése érdekében szigorúan vissza kell fogni az állami támogatásokat, és felszólították a tagállamokat, hogy

3.2 Állami támogatás a tagállamokban, 2001

Forrás: DG COMP, State Aid Scoreboard

3.1 Egy főre jutó állami támogatás a tagállamokban, 1997-2001

	Egy főre jutó összes támogatás (PPS)			Egy főre jutó összes támogatás mínusz mezőgazdaság, halászat és közlekedés (PPS)		
	1997-1999	1999-2001	változás %-ban	1997-1999	1999-2001	változás %-ban
EU15	251,0	226,0	-10,0	123,0	97,0	-21,1
BE	322,0	325,0	0,9	83,0	80,0	-3,6
DK	274,0	360,0	31,4	144,0	186,0	29,2
DE	313,0	288,0	-8,0	179,0	157,0	-12,3
EL	185,0	155,0	-16,2	73,0	61,0	-16,4
ES	178,0	154,0	-13,5	112,0	90,0	-19,6
FR	286,0	263,0	-8,0	145,0	109,0	-24,8
IE	320,0	329,0	2,8	226,0	188,0	-16,8
IT	284,0	231,0	-18,7	132,0	84,0	-36,4
LU	450,0	578,0	28,4	108,0	82,0	-24,1
NL	207,0	246,0	18,8	43,0	44,0	2,3
AT	265,0	251,0	-5,3	65,0	61,0	-6,2
PT	252,0	177,0	-29,8	190,0	133,0	-30,0
FI	439,0	396,0	-9,8	89,0	78,0	-12,4
SE	169,0	169,0	0,0	48,0	48,0	0,0
UK	112,0	115,0	2,7	53,0	42,0	-20,8

IE: az adatok az 1998-1999 időszakra vonatkoznak, s nem 1997-1999-re.

Forrás: DG COMP, State Aid Scoreboard

csökkentések a teljes támogatási összegeket, illetve csoportosítsák át a közös érdekeket szolgáló horizontális területekre, többek között a kohéziós célkitűzésekre.

Az állami támogatások csökkentése pozitívan járulhat hozzá a kohéziós folyamathoz. Ha csak azok a régiók és szektorok részesülhetnek támogatásban, amelyek a leginkább rászorulnak és amelyekben a támogatások legkevésbé torzítják versenyt, akkor a csökkentett támogatásokat azokra a régiókra lehet összpontosítani, amelyeknek leginkább fel kell zárkózniuk, és ez elősegíti az Unión belüli különbségek megszüntetését. Ugyanakkor, a visszazorítással kiváltott fegyelem arra ösztönzi a tagállamokat, hogy olyan tervekre csoportosítsák a pénzeket, amelyek a legkézzelfoghatóbb eredménnyel járnak mind az adott ország, mind az EU egészére nézve, ez pedig javítja az állami intervenció hatékonyságát.

Az EU-ban az állami támogatásokra fordított összegek 1997 és 2001 között 102 milliárd euróról 86 milliárdra csökkentek. E mérséklődés a pénzügyi

szolgáltatásoknak, a széniparnak, a mezőgazdaságnak és a feldolgozóiparnak, valamint a régióknak nyújtott támogatások jelentős csökkentésének köszönhető (3.2 ábra).

1997–1999 és 1999–2001 között az állami támogatások GDP-hez mért szintje a 15 tagállamból 12-ben csökkent a Tanács stockholmi ülésén elfogadott azon kötelezettségvállalásának megfelelően, miszerint a támogatásoknak legkésőbb 2003-ig csökkenteniük kell.(3.1 táblázat). A csökkenés mellett a horizontális célkitűzésekre szánt támogatások aránya 10 százalékponttal nőtt a két időszak között.

A State Aid Scoreboard (állami támogatások táblázata) azonban azt mutatja, hogy a tagállamok továbbra is jelentősen eltérő mértékben támogatják a feldolgozóipart, és a leggazdagabb tagállamok és a négy kohéziós ország közti különbség a támogatások szintjének tekintetében alig változott ebben az időszakban. A feldolgozóiparnak juttatott összes állami támogatás 10%-át továbbra is a kohéziós országok (2001-ben ide koncentrálódott az EU GDP-jének 11,5%-a) kapták, a négy nagy gazdaság (Németország,

Franciaország, Olaszország és az Egyesült Királyság, ahol 2001-ben az EU GDP-ének 72%-át állították elő) részesedése pedig az 1997–1999-es 79%-ról 1999–2001-re 76%-ra csökkent.

A leszakadó régiók támogatása

2001-ben az EU-ban mintegy 8 milliárd eurónyi állami támogatást, a teljes összeg körülbelül 9%-át²⁵, 'a' típusba²⁶ sorolt régiók kapták, amelyek majdnem pontosan az 1. Célkitűzés keretébe tartozó régióknak²⁷ felelnek meg. Ez sokkal alacsonyabb szám, mint a csúcs évek számító 1993-as 27 milliárd euró, amikor Németország (17 milliárd euró) és Olaszország (7 milliárd euró) a teljes összegnek majdnem a 90%-át kapta. Még 2001-ben is e két ország kapta a regionális támogatásoknak több mint a felét, bár abszolút értékben az összeg sokkal kisebb volt, mint 8 évvel azelőtt (2,5 milliárd euró Németországban és 2,1 milliárd euró Olaszországban). A legnagyobb csökkenés az új német tartományoknak juttatott támogatásokban következett be, amelyek az egyesítés után közvetlenül hatalmas támogatásokban részesültek. 2000 és 2001 között az 'a' típusú támogatás teljes összege nagyjából változatlan volt.

Az egyéb problémás régiók támogatása

2001-ben mintegy 800 millió eurónyi állami támogatást (a mezőgazdasági, halászati és közlekedési támogatásokon kívül) kaptak a teljes egészében támogatott 'c' típusú régiók²⁸, amelyek nagyjából megfelelnek azoknak, amelyek a 2. Célkitűzés támogatására jogosultak. Ezen kívül majdnem 4,5 milliárd euró támogatást kaptak a részlegesen támogatott 'c' típusú NUTS 2 régiók. Sajnálatos módon a NUTS 2 szint alatti adatok hiánya következtében nem lehet megállapítani, hogy e támogatások milyen hányada került a régiók támogatott részeibe²⁹, és ezért nem lehet összehasonlítani az egyes tagállamokat a támogatások mértéke szerint.

Bár a legtöbb tagállam az EU stratégiájának megfelelően csökkentette az állami támogatások összegét és azokat átcsoportosította a horizontális célkitűzésekre, a kohéziós célkitűzésekre való átcsoportosítás kevésbé nyilvánvaló, mert a regionális támogatások is csökkentek.

Az állami támogatás a lisszaboni-göteborgi célkitűzések fényében

A kohéziós politikák és az állami támogatási politikák egymás kiegészítői: mindegyik a Lisszabonban és Göteborgban megfogalmazott, az EU növekedését, versenyképességének javítását és fenntartható fejlődését célzó menetrendet szolgálja. A kevésbé fejlett régiókban a lisszaboni-göteborgi célkitűzések elérése magától értetődően nehezebb feladat, mint másutt. Ezért van szükség több állami támogatásra (a közjavak és az intézményi kapacitás kiépítésébe való beruházásokra) és nagyobb támogatási intenzitásra (a belső beruházások ösztönzése érdekében), továbbá jelentős támogatásra az EU költségvetéséből (a kohéziós politika 'konvergencia'/'szolidaritási' eleme). Mindkét politika közös feladata egy olyan keret létrehozása, amelyen belül a tagállamok és a régiók — az EU-tól kapott megfelelő támogatások segítségével — hatékony stratégiákat tudnak kidolgozni és megvalósítani a növekedés és a versenyképesség javítása érdekében, anélkül azonban, hogy károsan befolyásolják a gazdasági fejlődést akár regionális, akár nemzeti, akár EU szinten, vagy pazarló módon, helytelenül osztanák szét a szűkös költségvetési forrásokat.

A Bizottság nemrégiben kezdte meg mélyrehatóan elemezni a meglévő regionális támogatási iránymutatásokat, amelyeket át kell dolgozni annak érdekében, hogy a tagállamok előre tudjanak tervezni a 2006 utáni időszakra, amikor a jelenlegi támogatási tervek lejárnak. Az átdolgozás során figyelembe veszik a kohéziós politika alakulását az EU szintjén, valamint a lisszaboni és göteborgi célkitűzések elérését célzó nemzeti és regionális politikákat. Az átdolgozásnak tükröznie kell az állami támogatási politika tágabb célkitűzéseit, amelyeket a lisszaboni menetrendben fektettek le. A fő cél, amelyet a Tanács stockholmi és barcelonai ülésén is megerősített, az, hogy az 'állami támogatások kisebbek és célzottabbak legyenek', ami azt jelenti, hogy a kevésbé fejlett régiókon kívüli területeken egy tematikusabb megközelítési mód kerüljön alkalmazásra, továbbá szigorúan vissza kell fogni a torzító hatású és pazarló támogatási formákat.

2002-ben a Bizottság elfogadott egy új mentesség szabályozási blokkot a foglalkoztatást elősegítő állami támogatással³⁰ kapcsolatban, amelynek értelmében eltörlik a munkahely-teremtési támogatás vagy a

hátrányos helyzetűnek minősülők foglalkoztatása esetében az előzetes bejelentési kötelezettséget, s ez a várakozások szerint egyszerűsíteni fogja a közösségi társfinanszírozási eljárásokat bizonyos támogatások esetében. Továbbá, a szabályozás explicit módon figyelembe veszi a leggyengébb régiók sajátosságait, s növeli a támogatások intenzitását a foglalkoztatás bővítésében.

Ami a jelenlegi keretekben, iránymutatásokban és szabályozásban expliciten nem szereplő állami támogatási intézkedéseket illeti, a Bizottság tovább vizsgálja annak szükségességét, hogy bevezessen-e egy mechanizmust annak megállapítására, hogy torzítják-e ezek az intézkedések a versenyt. Ez az új módszer lehetővé tenné a tagállamoknak, hogy rugalmasan lépjenek közbe minden régióban a foglalkoztatás, a versenyképesség és a kohézió javítása érdekében a lisszaboni célkitűzéseknek megfelelően.

Az igazságszolgáltatás és a belügyek: a fejlődés feltételeinek javítása

A nagymérvű bűnözés, a szervezett bűnözés jelenléte és a korrupció akadály a gazdasági fejlődésnek, főként azért, mert ezek a jelenségek elrettentik — az elsősorban külső — befektetőket. Az elrettentő hatást fokozza, ha a befektetők azt látják, hogy a rendvédelmi hatóságok és az igazságszolgáltatás nem képesek megfelelően kezelni a problémákat. A biztonságos környezet, a törvényeket tiszteletben tartása alapvető feltétele a fenntartható gazdasági fejlődésnek.

Az EU igazságszolgáltatási és belügyi politikájának három aspektusa szorosan illeszkedik a kohéziós politikához:

- az igazságszolgáltatási és közigazgatási kapacitás megerősítése, a határokon átnyúló együttműködés és a szervezett bűnözés és a korrupció elleni harc lényeges szerepet játszik a stabil gazdasági és politikai környezet megteremtésében, ami pedig a fejlődés alapja. Ez még inkább így lesz a bővítés után;
- a helyi és regionális hatóságok bevonása a bevándorlási és menedékügyi politikák végrehajtásába. E hatóságok a társadalmi partnerekkel, nem-kormányzati szervezetekkel és egyéb helyi

szereplőkkel egyre jelentősebb szerepet töltenek be a harmadik országból származó bevándorlóknek a társadalomba és gazdasági életbe történő integrálásában;

- a külső határokat érintő kérdések kezelése, ami kiegészíti a Strukturális Alapokból támogatott határokon átnyúló intézkedéseket.

Egyfelől jobban meg kell ismerni, hogyan oszlik meg a bűnözés földrajzilag és mennyire vannak kitéve egyes régiók a szervezett bűnözésnek, ugyanakkor már így is azonosíthatóak azok a régiók és területek, ahol a magas bűnözési arány hátráltatja a fejlődést.

Az egyes országok között jelentősek a különbségek, de az elmondható, hogy bizonyos csatlakozás előtt álló országokban a szervezett bűnözés aránya igen magas, és még emelkedik is³¹. A bűnszervezetek működése nem csak az ország gazdasági fejlődésére és lehetőségeire hat közvetlenül, hanem az Unió biztonságára is. Például az a gyakorlat, hogy a szervezett bűnözői csoportok legális vállalkozásokon (szállodákon, vagy a turisztikaipar más elemein, egészségügyi szolgáltatásokon, ingatlanügynökségeken, bankokon) keresztül szállnak meg egy adott régiót, ezekben az országokban már standard módszernek számít. Továbbá, a bűnszervezetek általában kihasználják a jogi és közigazgatási rendszerek gyengeségét, s egyes csatlakozás előtt álló országokban igen elterjedt a korrupció és a befolyásolás gyakorlása. A legérzékenyebb területek a közbeszerzési és tenderezési eljárások, mivel a nagy összegek mozgása gyenge intézményekkel kombinálva kiváltképp jó táptalaja a korrupciónak. Jelentős erőfeszítések történtek PHARE támogatással a csatlakozás előtt álló országokban korrupció-ellenes stratégiák kidolgozására és a rendvédelmi testületek megerősítésére. A korrupciót azonban ezekben az országokban nagyobbban — mégpedig helyenként sokkal nagyobbban — érzékelik, mint a jelenlegi tagállamokban, s a legtöbb országban még bőven akad tennivaló.

A másik jó példát a városi területek szolgáltatják, főként azok, ahol a legtöbb problémával küszködő, rossz, komfort nélküli lakásokban élő népességi szegmensek koncentrálnak. A Bizottság által végzett Települési Audit felhívta a figyelmet az

urbanizáció és a bűnözés kapcsolatára. Ahol az összehasonlítás lehetséges, elmondható, hogy szinte mindegyik városban nagyobb a bűnözés, mint az ország többi területén. A legmagasabb bűnözési arány az EU északi városait és a fővárosokat jellemzi. A legfrissebb adatok szerint a legtöbb városban növekszik a bűnözés. Emiatt az EU — főként a városfejlesztésre vonatkozó — strukturális politikáján belül, az egyik allokációs kritérium a bűnözési ráta, és cselekvési iránymutatásai között szerepel a rendőrség és az igazságszolgáltatás együttműködésének megteremtése mellett a bűnözés visszaszorítása is³².

Egy további példát a dél-olaszországi régiók szolgáltatnak, amelyekben 1994 és 1999, valamint 2000 és 2006 között az Európai Regionális Fejlesztési Alapnak két programja fut(ott), melyeknek célja a bűnözés visszaszorítása, biztonságosabb környezet megteremtése, és a jogba vetett bizalom növelése, hogy megtörje az elmaradott fejlődés — magas bűnözési ráták — biztonsághiány ördögi körét.

Ahhoz, hogy az EU hatékonyan szembeszálljon a bűnözéssel, legyen az akár szervezett, akár szervezetlen, ki kell fejlesztenie az eszközöket, amelyekkel támogathatja a régiók és helyi közösségek erőfeszítéseit, hogy kiirtsák a gazdasági fejlődést lassító bűnözés mély gyökereit. Ez különösen igaz a csatlakozás előtt álló országokra, amelyeknek nincsen meg a szervezett bűnözés elleni fellépéshez szükséges pénzügyi forrása.

Mint korábban (az 1. részben) megjegyeztük, össze kell hangolni a különféle módszereket, hogy a bevándorlókat sikeresen integrálni lehessen a társadalomba és a gazdaságba; az integráció részét képezi az oktatáshoz és képzéshez, az egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz, a tisztességes lakhatáshoz stb. való hozzájutás biztosítása.

A Közösségi politikák érzékelése regionális szinten

A Bizottság felkérésére az EU 28 régiójában esettanulmányok készültek annak vizsgálatára, hogyan látják a közösségi politikákat és azok hatásait azok, akik a terepen e politikák végrehajtásáért felelősek. A

tanulmányban szinte mindegyik tagállamból szerepelt régió, ezek között voltak 1. Célkitűzés keretébe tartozók, illetve olyanok, amelyekben belül volt olyan terület, amely jogosult volt a 2. Célkitűzés támogatására, és olyan a régió is, amely nem volt a Strukturális Alap semmilyen támogatására sem jogosult³³. A tanulmány a közösségi politikák közül hangsúlyt helyezett a Közös Agrárpolitikára, a versenypolitikára (állami támogatások) és a kutatási-fejlesztési politikára. Az elemzés az egyes régiók adatainak felhasználásával, valamint a regionális tisztviselőkkel készült interjúk alapján készült. Hangsúlyoznunk kell, hogy az alább közölt nézetek a megkérdezett tisztviselőké és nem feltétlenül egyezik a Bizottság nézeteivel. A tanulmány eredményeit ugyan nem lehet általánosítani, de hasznos következtetések levonhatóak azzal kapcsolatban, hogy hogyan látják az érintettek a közösségi politikák hozzájárulását a gazdasági és társadalmi kohézióhoz.

A legtöbb esetben a 'közösség politikát' úgy értelmezik, mint 'közösségi finanszírozást', és zömmel arra koncentráltak, hogy mekkora összeget kaptak a KAP-ból, a Strukturális Alapokból, valamint állami támogatásként. Amikor más közösségi politika, például a környezetvédelem is szóba került, akkor inkább arról beszéltek, hogy a KAP vagy a Strukturális Alapok mennyiben járultak hozzá az adott politikához, s nem magáról a politikáról.

Az esettanulmányok döntő többségéből az derült ki, hogy a közösségi kohéziós politikát, főként ami a Strukturális Alapokból finanszírozott projekteket illeti, regionális szinten tekintették a leglátványosabbnak és a leghatásosabbnak (ld. a 4. rész keretes írását). Ezt azért is kell kihangsúlyozni, mert a kohéziós politika nem szerepelt az esettanulmányok keretében vizsgálandó prioritások között.

A közös piac és a gazdasági és a monetáris unió pozitív hatását a legtöbb esettanulmányban implicit módon elismerték. Az 1. Célkitűzés keretébe tartozó régiókban végzett néhány esettanulmányban kisebb mértékben ismerték fel a közös piacnak a konvergenciára és a kohézióra gyakorolt pozitív hatását, ami azt jelzi, hogy olyan tapasztalataik voltak, hogy az egységes piac súlyosbítja a regionális versenyképességben jelentkező hátrányokat — például a kommunikációs kapcsolatok inadekvátságát vagy a terület perifériális voltát.

A radikális ágazati szerkezetváltáson áteső régiókban ((West Midlands, Asturias, Magdeburg és Saar-vidék) úgy látták, hogy a belső piac kialakításának befejezése felgyorsította a strukturális váltás már korábban elkezdett folyamatát, s ez negatív hatással van a foglalkoztatásra. Ugyanakkor felismerték és nagyra becsülték azt a szerepet, amelyet a Strukturális Alapok játszottak e politikák végrehajtásában.

Mindegyik régióban felismerték a Közös Agrárpolitikának (KAP) jelentős hatását, de a következményeivel kapcsolatos álláspontok már eltérőek voltak a régió típusa szerint. Azokban a régiókban, amelyekben a mezőgazdaság fontos szerepet játszik, úgy találták, hogy a politika pozitívan hatott a gazdák életszínvonalára, a szektor szerkezetváltására, modernizálására és diverzifikálására. Ez kevésbé volt jellemző a mediterrán típusú régiókra, vagy erdős régiókra, mert azok úgy látták, hogy a KAP kevésbé volt fontos az ottani művelési formák támogatásában.

Ezzel kapcsolatban több, nem az 1. Célkitűzés keretében tartozó régióban élő interjú-alany (például West Midlands, Írország és Nord-Pas-de-Calais) rámutatott, hogy a KAP támogatások nagy része a nyereségesebb vállalatoknak jutott, a régió legfejlettebb területein, és ezért elmélyítheti az egyenlőtlenséget úgy a régióon belül, mint a régiók között.

A KAP második pillérének, a vidékfejlesztésnek már korlátozottabb hatást tulajdonítottak, mivel ennek keretében csak kisebb összegű támogatásokat lehetett kapni, bár a vidéki területek diverzifikálásában játszott szerepét elismerték. Széles körben pozitívan nyilatkoztak a Leader Kezdeményezésről és az ennek köszönhető regionális szinten kialakított partnerségről.

Néhány vidéki területen (Andalúzia, Kentriki Makedonia) az esettanulmányok főként azt hangsúlyozták ki, az EAGGF Orientációs szekciója és az Európai Területfejlesztési Alap támogatásainak együttes hatásaként sokszorosan javult a mezőgazdasági termelők azon képessége, hogy árujukat a városi piacokra juttassák.

Általában elismerték, hogy a környezetvédelmi megfontolásoknak a regionális fejlesztési politikába való

integrálása pozitív hatású, s azt is belátták, hogy szükség van a szigorúbb normák bevezetésére. Egyes régiókban azonban úgy vélték, hogy az európai normák a nemzeti normáknál kevésbé szigorúak (főként az osztrák, svéd és finn régiókban) és a regionális sajátosságaikhoz rosszul illeszkedő, túl bürokratikus eljárásokat jelentenek.

Szinte mindegyik esetben hangsúlyozták a környezetvédelmi és a kohéziós politika közti szoros kapcsolatot, valamint a kettő közti pozitív szinergiát. Majdnem mindegyik 1. Célkitűzés keretében tartozó régióban úgy tekintették a környezetvédelmi politikát, mind a Strukturális Alapokból finanszírozott környezetvédelmi projekteket, s nem mint az Irányelveket vagy közösségi szabályozást. Ugyanakkor egyes régiókban azt tartották kívánatosnak, hogy a környezetvédelmi politika és a KAP több ponton kapcsolódjon (Nord-Pas-de-Calais, Szardínia és Algarve).

Az állami támogatások helyzetéről főként a nem kohéziós országokban készült esettanulmányokban esett szó. Általában az volt érzékelhető, hogy ez a fajta támogatás nem mindig állt összhangban a fennálló strukturális probléma súlyosságával. Néhány esetben úgy látták, hogy az állami támogatások a hanyatló szektorokat támogatják, s nem az adott régióban a termelő kapacitás modernizálására irányuló erőfeszítéseket.

Más esetekben némi zavart okozott, hogy a kis- és közepes méretű vállalkozások többféle támogatást is kaphattak, különféle pénzügyi mechanizmusok révén. Aggodalmat váltott ki az esetleges „határhatás”, amelyet az állami támogatások okozhatnak a szomszédos régiókban, ha a támogatások nem egyforma intenzitásúak.

Egyes régiókban felismerték a Kutatási és Fejlesztési Keretprogramból való támogatás révén kialakult hasznokat (főként az Egyesült Királyság és Németország régióiban és Kritin). Csakúgy, mint a környezetvédelmi politika esetében, jelentős mértékű szinergiát fedeztek fel a kutatási -fejlesztési és a kohéziós politika között. Az esettanulmányok többsége, főként amelyek az 1. Célkitűzés keretében tartozó régiókban készültek, hangsúlyozták a Strukturális Alapokból finanszírozott kutatási és fejlesztési infrastrukturális beruházások

fontosságát. Egyes esetekben a Strukturális Alap tízszer annyival járult hozzá ezekhez a regionális kiadásokhoz, mint a Keretprogram, ami csökkenti az utóbbi regionális elismertségét.

Az innovációs politikát több esetben említették, különösen a 2. Célkitűzés keretébe tartozó régiókban. Elismerték a diverzifikációhoz és a termelő és szolgáltató ágazatok modernizálásához való hozzájárulását, s üdvözölték a regionális innovációs hálózatok kialakítását³⁴.

- 1 A piacok megfelelő működéséhez szilárd fogyasztóvédelmi politikára is szükség van.
- 2 Industrial policy in an enlarged Europe (Az iparpolitika a kibővített Európában) COM(2002) 714, végleges.
- 3 'Entrepreneurship in Europe' (Vállalkozások Európában) című Zöld Könyv, COM(2003) 27 végleges. Az Európai Kisvállalkozási Kartát az Európai Tanács a portugáliai Santa Maria da Feira-ban 2000 június 18-19-i ülésén fogadta el, a tagjelölt országok pedig Szlovéniában, Mariborban 2002 áprilisában. Ld. A harmadik végrehajtási jelentést, COM(2003) 21 végleges.
- 4 A Bizottság 2003 május 6-i ajánlása C(2003)1422
- 5 Innovation policy: updating the Union's approach in the context of the Lisbon strategy (Innovációs politika: Az Unió módszerének frissítése a Lisszaboni stratégia kontextusában), COM(2003) 112 végleges)
- 6 eEurópa 2005 Cselekvési Terv, COM(2002) 263 végleges.
- 7 Investing in research: an action plan for Europe, (Kutatási beruházások: cselekvési program Európának, COM(2003) 226 végleges)
- 8 Towards a European Research Area (Az Európai Kutatási Térség felé) COM(2000) 6 végleges
- 9 <http://www.innovating-regions.org>
- 10 Regions of Knowledge (Tudás-alapú régiók) (KnowREG). Ld. még <http://www.cordis.lu/era/regions.htm>
- 11 Detailed work programme on the follow-up of the objectives of education and training systems in Europe (Részletes munkaprogram az európai oktatási és képzési rendszerek célkitűzéseinek ellenőrzésére) (OJ C 142, 14.6.2002).
- 12 Az Európai Tanács 2002 március 15-16-i barcelonai ülésének következtetései.
- 13 "Education & Training 2010": The success of the Lisbon Strategy hinges on urgent reforms. ("Oktatás és képzés 2010": A lisszaboni stratégia sikere az azonnali reformokon múlik) (Közös ideiglenes jelentés az európai oktatási és képzési rendszerek célkitűzéseinek ellenőrzésére készített részletes munkaprogram végrehajtásáról.) COM(2003) 685 végleges
- 14 A Tanács 2003 november 25-i következtetései 'Development of human capital for social cohesion and competitiveness in the knowledge society' (A humántőke fejlesztései a társadalmi kohézió és a versenyképesség elérése érdekében a tudás-alapú társadalomban) (OJ C 295, 5.12.2003).
- 15 1600/2002/EC Döntés, OJ L 242, 10.9.2002).
- 16 Mint például a talajvédelem; a tengeri környezet védelme és állapotának megóvása; a gyomirtók fenntartható használata; légszennyezés; városi környezet; az erőforrások fenntartható használata és az ezekkel való fenntartható gazdálkodás; hulladék újrahasznosítás (1600/2002/EC határozat)
- 17 WHO, World Health Report 2002, Geneva, 2002.
- 18 European Commission, The Structural Funds and their co-ordination with the Cohesion Fund: guidelines for programmes in the period 2000-06 (A Strukturális Alapok és összehangolásuk a Kohéziós Alappal: iránymutatások a 2000-06 időszak programjaihoz), EUROP, Luxembourg 1999 and Further Indicative Guidelines for the Candidate Countries (További iránymutatások a tagjelölt országok számára), COM(2003) 110 final.
- 19 SEC(2003) 106.
- 20 Economic Reform: Report on the functioning of Community product and capital markets (A gazdasági reform: a Közösség termék- és tőke-piacainak működése), COM(2002) 743 végleges ("Cardiff report")
- 21 Például az olaszországi 2003 szeptemberi áramszünet alacsony fogyasztás mellett következett be, s nem a kapacitás hiány vagy valamilyen elszigetelt esemény okozta, hanem a döntéshozatali lánc gyengesége és az európai hálózat nem megfelelő koordinációja.
- 22 1254/96/EC Döntés.
- 23 Az 'intelligens energiát Európának' elnevezésű többéves programot a Tanács 2002 novemberében fogadta el, s az 1997-es Kiotói egyezményrel összhangban négy évre 190 millió eurót irányzott elő a megújuló energia források használatának előmozdítására és az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásnak csökkentésére
- 24 1336/97/EC Döntés.
- 25 Ez a teljes támogatási összegnek kevesebb mint a fele, ha nem számítjuk ide a mezőgazdasági, halászati és közlekedési támogatásokat, amelyek esetében nem áll rendelkezésre külön-külön regionális bontás.
- 26 A Szerződés 87. cikkének 3. bekezdése értelmében egyes területek mentesülnek az alapelv alól, hogy az állami támogatás nem egyeztethető össze a közös piac megteremtésével. A bekezdés 'a' pontja kimondja, hogy a gazdasági fejlődés ösztönzését szolgáló támogatás összeegyeztethető a közös piac megteremtésével azokban a régiókban, amelyekben az életszínvonal általában alacsony, vagy jelentős az alulfoglalkoztatottság.

- 27 2000-ben a Lisboa e Vale do Tejo régió státusza 'a'-ról 'c'-re változott. Mivel a jelenleg rendelkezésre álló adatok alapján a két időszak nem különíthető el, e régió összes támogatását 'a' státuszúként kezeltük. A kohéziós országok esetében, bizonyos típusú támogatások nem egy konkrét régiót céloznak, hanem az egész országot.
- 28 A 87. Cikk 3. bekezdés c pont kimondja, hogy a bizonyos tevékenységek vagy gazdasági régiók fejlődését ösztönző támogatás összeegyeztethető a közös piac megteremtésével amennyiben a támogatás nem torzítja a kereskedelmi feltételeket olyan mértékben, ami a közös érdekekkel ellentétes.
- 29 Az állami támogatásokról a NUTS2 szint alatt nem áll rendelkezésre adat, ami nem okoz mérési problémát az 'a' típusú régiókban, amelyek vagy NUTS 1 vagy NUTS 2 régiók. A 'c' típusúak esetében azonban, gyakran az a helyzet, hogy arra egy NUTS2 régióknak csak valamelyik része jogosult. Ezért vannak olyan régiók, amelyek teljes egészében támogatottak, mint például Berlin, vagy csak részben, mint Bajorország.
- 30 OJ L 337, 13.2.2002.
- 31 Források: Europol éves jelentés, Transparency International Global korrupciós jelentések, Világbanki jelentések
- 32 Towards an urban agenda in the European Union (Az Európai Unió városfejlesztési menetrendje felé), COM(1997) 197 végleges.
- 33 A tanulmányban szereplő régiók a következők voltak: Hainault Belgiumban, Oberbayern, Saarland és Magdberg Németországban, Kentriki Makedonia és Kriti Görögországban, Asturias, Cataluña és Andalucía Spanyolországban, Bretagne, Nord-Pas-de-Calais és Limousin Franciaországban, Border, Midland and Western és Southern and eastern Írországnak, Campania, Toscana és Sardegna Olaszországban, Flevoland Hollandiában, Steiermark Ausztriában, Algarve és Açores Portugáliában, Itä-Suomi és Estelä-Suomi Finnországban, Norra Mellansverige és Övre Norrland Svédországban, West Midlands, Highlands & Islands és Észak-Írország az Egyesült Királyságban.
- 34 Eme általános kérdés további taglalását ld. az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 'Exploratory Opinion on The contribution of other Community policies to economic and social cohesion' (Tanulmány a közösségi politikák hozzájárulásáról a gazdasági és társadalmi kohézióhoz) c. 2003 szeptemberében nyilvánosságra hozott tanulmányában, amelynek témái a KAP, a gazdaságpolitika a Növekedési és Stabilitási Paktum keretében, a versenypolitika, az egységes belső piac, a közlekedés, az oktatás és szakképzés.

